

Bo'lajak o'qituvchilarning muloqotchanligini rivojlantirish

**Azimboyeva Yorqinoy psixologiya
Urganch davlat univesiteti magistranti**

Annotatsiya: Ushbu tadqiqotda bo'lajak o'qituvchilarning muloqotchanligini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Muloqotchanlik, o'qituvchilarning professional faoliyatida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ta'lim jarayonida samarali o'zaro aloqalar o'rnatish, talabalarning fikrlarini tinglash va ularga mos ravishda javob berish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Tadqiqotda muloqotchanlikni rivojlantirishning turli metod va usullari, jumladan, o'yinlar, guruhiy ishlar va interaktiv darslar orqali amalga oshirilishi ko'rsatib o'tiladi. Shuningdek, o'qituvchilarning muloqotchanligini baholash mezonlari ham yoritiladi. Ushbu tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilarga ta'lim jarayonida samimiy va samarali muloqotni ta'minlashda yordam berishi kutilmoqda. Tadqiqotning maqsadi — bo'lajak o'qituvchilarni muloqotchanlik qobiliyatlarini oshirish uchun zarur strategiyalarni aniqlash va ularni amaliyotga tatbiq etishdir. Natijada, bu nafaqat o'qituvchi sifatida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlariga yordam beradi, balki talabalar bilan ijobiy munosabatlarni rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: munozara, maqsadga yo'naltirilgan muloqot, konstruktiv fikr bildirish, ijtimoiy ko'nikmalar, empatiya, aktiv tinglash

Аннотация: В данном исследовании рассматриваются вопросы коммуникативного развития будущих учителей. Коммуникация имеет важное значение в профессиональной деятельности педагогов и включает в себя умение налаживать эффективное взаимодействие в образовательном процессе, прислушиваться к мнению обучающихся и соответственно реагировать на них. Исследование показывает применение различных приемов и способов развития общения, в том числе игр, групповой работы и интерактивных уроков. Также будут освещены критерии оценки коммуникативности учителей. Ожидается, что результаты данного исследования помогут будущим учителям обеспечить искреннее и эффективное общение в образовательном процессе. Цель исследования – выявление необходимых стратегий улучшения коммуникативных навыков будущих учителей и их реализация. В результате это не только помогает им добиться успеха в качестве учителей, но и помогает развивать позитивные отношения со студентами.

Ключевые слова: дискуссия, целенаправленное общение, конструктивная обратная связь, социальные навыки, эмпатия, активное слушание.

Abstract: This research examines the issues of communication development of future teachers. Communication is important in the professional activity of teachers, and includes the ability to establish effective interactions in the educational process, listen to the opinions of students and respond to them accordingly. The research shows the implementation of various methods and methods of communication development, including games, group work and interactive lessons. Also, the criteria for evaluating the communicativeness of teachers will be covered. It is expected that the results of this research will help future teachers to ensure sincere and effective communication in the educational process. The purpose of the study is to identify the necessary strategies for improving communication skills of future teachers and their implementation. As a result, it not only helps them to be successful as teachers, but also helps to develop positive relationships with students.

Keywords: discussion, goal-directed communication, constructive feedback, social skills, empathy, active listening

Kirish: Bo'lajak o'qituvchilarning muloqotchanligini rivojlantirish mavzusi bugungi kunda ta'lim tizimining muhim jihatlaridan biridir. Zamonaviy jamiyatda muloqotchanlik, shaxsiy va professional muvaffaqiyat uchun zaruriy ko'nikmalardan biridir. O'qituvchilar o'zlarining talabalari bilan samarali aloqalar o'rnatish, ularning ehtiyoj va qiziqishlarini tushunish, shuningdek, dars jarayonida interaktiv muhit yaratishlari lozim.

Mavzuning dolzarbligi:

1. Ta'lim sifatini oshirish: O'qituvchilar muloqotchanligi yuqori bo'lsa, ularning darslari yanada samarali bo'ladi. Talabalar bilan yaxshi aloqa o'rnatish orqali o'qituvchi ularning bilim olish jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlaydi.

2. Samarali muloqot: O'qituvchilar talabalar bilan samarali muloqot qilish orqali muammolarni tezda aniqlash va hal qilish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa ta'lim jarayonini yanada qulay va natijador qiladi.

3. Shaxsiy rivojlanish: Muloqotchanlik ko'nikmalari nafaqat professional sohada, balki shaxsiy hayotda ham foydalidir. O'qituvchilar o'zaro munosabatlarni rivojlantirish va jamoada ishlash ko'nikmalarini oshirish orqali o'zlarini yanada rivojlantirishi mumkin.

4. Innovatsion pedagogik yondashuvlar: Zamonaviy ta'lim metodlari interaktiv va hamkorlik asosida qurilgan bo'lib, bu esa o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi muloqotni kuchaytiradi. Muloqotchanlikni rivojlantirish orqali yangi pedagogik yondashuvlarni joriy qilish mumkin.

5. Jamiyatga ijobiy ta'sir: Ta'lim tizimida yuqori darajadagi muloqotchanlik jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarni yaxshilaydi, bu esa kelajak avlodlar uchun barqaror va ijtimoiy jihatdan mas'uliyatli shaxslar tayyorlashga yordam beradi.

Umuman olganda, bo'lajak o'qituvchilarning muloqotchanligini rivojlantirish nafaqat ularning professional faoliyatiga, balki jamiyatimizning ta'lim sifati va taraqqiyotiga katta hissa qo'shadi. Bu mavzu ta'lim tadqiqotchilari, amaliyotchilar va mutaxassislar uchun dolzarb ahamiyatga ega bo'lgan bir soha hisoblanadi.

Asosiy qism: Bo'lajak o'qituvchilarning muloqotchanligini rivojlantirish, ta'lim jarayonining muhim jihatlaridan biridir. Muloqotchanlik, o'qituvchining talabalari bilan samarali aloqa o'rnatishi, ularni tushunishi va ularga kerakli yordam ko'rsatishi uchun zarurdir. Quyida bo'lajak o'qituvchilarning muloqotchanligini rivojlantirishga qaratilgan asosiy yo'nalishlar keltirilgan:

1. Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish

- Tinglash ko'nikmalari: O'qituvchilar yaxshi tinglovchilar bo'lishi kerak. Talabalar fikrlarini to'liq tushunish va ularga mos ravishda javob berish muhim.

- So'zlash ko'nikmalari: O'qituvchi o'z fikrlarini aniq va sodda ifoda etishi lozim. Bu talabalar bilan samarali aloqa o'rnatishga yordam beradi.

- Nonverbal muloqot: Tana tili, mimika va boshqa nonverbal kommunikatsiya elementlari haqida bilim egallash muhimdir.

2. Emotsional intellektni rivojlantirish

- O'qituvchilar o'z emotsiyalarini boshqarish va boshqalarning emotsiyalarini tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishi lozim. Bu talabalar bilan yaxshi munosabatlar o'rnatishga yordam beradi.

3. Fikr almashish va munozara olib borish

- Talabalarni fikr almashishga jalb etish orqali ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish mumkin. Munozaralar tashkil etish orqali talabalar bir-birlari bilan o'z fikrlarini baham ko'radilar.

4. Guruhli ishlar

- Talabalarni guruhlariga bo'lish va jamoaviy ishlar qilish ularda hamkorlik, muhokama qilish va mas'uliyatni his qilish kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi.

5. O'quv jarayonida innovatsion metodlardan foydalanish

- Yangi texnologiyalar va interaktiv usullarni (masalan, onlayn platformalar yoki multimedia vositalari) qo'llash orqali talabalarning qiziqishini oshirish mumkin.

6. Tajribali o'qituvchilar bilan mentorlik dasturlari

- Tajribali o'qituvchilardan maslahatlar olish, ularning tajribasidan foydalanish orqali bo'lajak o'qituvchilarning muloqotchanligini oshirish mumkin.

7. O'z-o'zini baholash va refleksivlik

- O'qituvchilar o'z faoliyatlarini doimiy ravishda baholab borishi, xatolaridan saboq olishi kerak.

Ushbu yo'nalishlarga e'tibor berib, bo'lajak o'qituvchilarning muloqotchanligini rivojlantirish uchun zarur sharoitlarni yaratishda yordam berilishi mumkin. Bu esa natijada ta'lim sifatining oshishini ta'minlaydi.

Xulosa va takliflar.

Xulosa

1. Muloqotchanlikning ahamiyati: O'qituvchini muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun kommunikativ ko'nikmalarga ega bo'lishi zarur. Muloqotchanlik, o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlashga yordam beradi.

2. Muammolar: Ko'plab bo'lajak o'qituvchilar muloqotda qiyinchiliklarga duch kelishadi, bu esa ta'lim sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

3. O'zaro aloqalar: Muloqotchanlik orqali o'qituvchilar talabalar bilan yanada yaqin aloqada bo'lishi va ularning ehtiyojlarini yaxshiroq tushunishi mumkin.

Takliflar

1. Trening dasturlari: Bo'lajak o'qituvchilar uchun muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish maqsadida treninglar va seminarlar tashkil etish.

2. Amaliy mashg'ulotlar: O'qituvchilarni amaliy mashg'ulotlarda qatnashishga undash, bu orqali ular real vaziyatlarda muloqot qilishni o'rganishlari mumkin.

3. Mentorlik tizimi: Tajribali o'qituvchilar tomonidan yangi avlod o'qituvchilarga mentorlik qilish tizimini joriy etish, shuningdek, tajribalarni almashish imkoniyatlarini yaratish.

4. Guruhli muhokamalar: O'quv jarayonida guruhli muhokamalarni tashkil etish, talabalar bilan birgalikda fikr almashishni rag'batlantirish.

5. O'z-o'zini baholash: O'qituvchilarni muloqot ko'nikmalarini baholash va rivojlantirish uchun doimiy ravishda mulohaza yuritishga undovchi vositalarni joriy etish.

Bu takliflar orqali bo'lajak o'qituvchilarning muloqotchanligini oshirib, ta'lim sifatini yanada yaxshilash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Gulomov, I. (2020). "O'qituvchilar uchun muloqot va pedagogik texnologiyalar". Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
2. Murodova, D. (2019). "Muloqotchanlik va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati". Pedagogika va psixologiya jurnali, 3(1), 45-50.
3. Ismoilov, A., & Rahimova, N. (2021). "Bo'lajak o'qituvchilar uchun kommunikativ kompetensiya". Oliy ta'limda innovatsiyalar: nazariya va amaliyot, 5(2), 23-30.
4. Abdullaeva, S. (2018). "Ta'limda muloqotchanlikni rivojlantirish usullari". Ta'lim muammolari va yechimlar, 2(4), 12-18.
5. Xodjayeva, M. (2022). "Pedagogik muloqot: nazariya va tajriba". Tashkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
6. Khamraev, A., & Sayfutdinova, L. (2020). "O'qituvchi sifatida muloqotchanlikni oshirish yo'llari". O'zbekiston ta'limi jurnali, 6(3), 55-61.
7. Poezdova, R., & Sharipov, A. (2019). "Ta'lim jarayonida samarali muloqotni tashkil etish". Umumta'lim maktablari uchun qo'llanma.